

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 736/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen virkamiesten ja eräiden asiakastyötä tekevien henkilöllisyyden pseudonymisoinnista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jari Kinnusen /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 736/2022 vp:

Arvoisa pääministeri, miten varmistatte sen, että alaisenne ministerit ryhtyvät selvittämään asiakastyötä tekevien henkilötietojen pseudonymisoinnin tarvetta ja mahdollisuuksia vastuuministeriöidensä toimialoilla?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kirjallinen kysymys on sisältönsä perusteella otettu oikeusministerin vastattavaksi. Sinällään virkamiesten ja asiakastyötä tekevien henkilöllisyyden mahdollinen pseudonymisointi maalittamisen ja väkivallan uhkan torjumiseksi on laaja-alainen, useita hallinnonaloja ja viranomaisia koskettava asia.

Maalittamiseen on suhtauduttava vakavasti sen pahimmillaan vaarantaessa demokraattisen oikeusvaltion ja yhteiskunnan toimivuutta sekä loukatessa kohdehenkilöiden perus- ja ihmisoikeuksia. Maalittaminen ei ole kuitenkaan yksiselitteinen ilmiö, mikä asettaa haasteensa sen torjumiselle. Maalittamista koskevaa yleisesti hyväksyttyä määritelmää ei ole.

Nykyinen rikoslainsäädäntö jo tarjoaa mahdollisuuksia puuttua työntehtävien hoitamiseen liittyvään maalittamiseen ja uhkailuun. Rangaistaviksi on esimerkiksi säädetty virkamiehen väkivaltainen vastustaminen ja vastustaminen, julkinen kehottaminen rikokseen, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen, kunnianloukkaus, laitton uhkaus, vainoaminen ja pakottaminen.

Myös maalittamisen ja väkivallan uhkan torjumisessa rikosoikeuden käyttö on viimesijainen keino. Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annettu laki (460/2003) ja sähköisen viestinnän palveluista annettu laki (917/2014) mahdollistavat puuttumisen sisällöltään rikolliseen viestintään. Väkivallan uhkan torjumiseen käytettäviä keinoja ovat lähestymiskielto ja turvakielto. Työturvallisuuslaki (738/2002) sisältää useita maalittamisen torjuntaan ja hallintaan käytettävissä olevia keinoja, joita koskevia viranomaiskohtaisia ohjeita on myös laadittu. Poliisilaki (872/2011) mahdollistaa useiden keinojen käyttämisen rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi ja

rikosten ennalta estämiseksi. Olennaista on myös maalittamista ja uhkailua työssään kokeneiden auttaminen ja tukeminen.

Syyskuun 2022 alussa julkaistiin oikeusministeriössä laadittu arviomuistio maalittamisen rikosoikeudellisesta sääntelystä. Arviomuistiossa tarkastellaan sähköisessä tietoverkossa tapahtuvaa järjestelmälliseksi häirinnäksi katsottavaa toimintaa, johon liittyy useiden henkilöiden osallistuminen ja sisällöltään paheksuttavien viestien lähettäminen. Muistiossa tarkastellussa maalittamisessa on kysymys henkilön työtehtävien tai yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen liittyvästä maalittamisesta. Arviomuistion mukaan jo olemassa olevasta rikosoikeudellisesta sääntelystä huolimatta on perusteita maalittamisen säätämiseen erikseen rangaistavaksi, minkä vuoksi muistioon sisältyy myös luonnos uudeksi rangaistussäännökseksi.

Arviomuistio oli lausuntokierroksella, josta on laadittu lausuntotiivistelmä. Laaja lausuntopalaute on analysoitava huolellisesti, minkä jälkeen päätetään jatkotoimista. Mahdollinen hallituksen esitys on annettavissa vasta seuraavalla vaalikaudella.

Työtehtävien yhteydessä kohdattuun väkivallan uhkaan liittyvä rikoslainsäädännön muutos on jo toteutettu. Lokakuun 2021 alussa tuli virallisen syytteen alaiseksi henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi kohdistunut laiton uhkaus. Muutoksella on ollut tarkoitus tehostaa yhteiskunnan reagointia työtehtävissä toimiviin kohdistunutta uhkailua vastaan ja parantaa tällaisen käyttäytymisen uhriksi joutuvien henkilöiden asemaa.

Yksi virkamiesten suojaamista edistävä muu kuin rikosoikeudellinen mahdollinen toimi on kirjallisessa kysymyksessä esiin nostettu pseudonymisointi. Siihen liittyvä muutos tehtiin poliisin virkapuvusta annettuun sisäministeriön asetukseen (1106/2013) vuonna 2020, kun mahdollistettiin poliisin virka-asussa nimilaatan asemesta muun tunnistemerkin käyttäminen. Muutoksen tarkoituksena oli torjua poliisiin kohdistuvaa uhkailua ja maalittamista.

Pseudonymisoinnin käyttöön liittyen on kuitenkin otettava huomioon hyvän hallinnon edellytykset. Niihin kuuluu esimerkiksi viranomaistoiminnan yleinen uskottavuus. Sen kannalta on merkitystä sillä, että virkatoimen tehneen virkamiehen henkilöllisyys on helposti selvitettävissä. Henkilöllisyyden selvittämistä helpottaa ja jouduttaa se, että virkatoimen tehneen virkamiehen nimi on nähtävissä hänen tekemässään päätöksessä. Henkilöllisyyden avoin näkyminen korostaa myös sitä, että virkamies ottaa henkilökohtaisen vastuun toimenpiteestä tai ratkaisusta.

Mitään laajempaa pseudonymisoinnin tarpeen ja mahdollisuuksien kartoittamista ei ole valtioneuvoston piirissä vielä toteutettu. Joka tapauksessa on tärkeää jatkaa tarvittavalla tavalla hallinnonrajat ylittäen niiden keinojen selvittämistä ja toimenpiteiden toteuttamista, joilla voidaan estää kirjallisessa kysymyksessä tarkoitettua epäasiallista, jopa uhkaavaa tai väkivaltaista käyttäytymistä, ja puuttua siihen. Oikeusministeriö seuraa kiinteästi hallinnonalalleen kuuluvan lainsäädännön ajantasaisuutta ja toimivuutta.

Helsingissä 24.2.2023

Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist